

Reactie internetconsultatie Besluit (gegevensuitwisseling) gemeentelijk schuldhulpverlening

Van: mr. J.M. Moolhuizen - Volkskredietbank Noord-Oost Groningen

Datum: 25-11-2019

Inleiding

Allereerst zijn wij blij met dit voor de uitvoeringspraktijk uitermate belangrijke ontwerpbesluit. Zoals het ontwerpbesluit onderkent, is de praktijk van schuldhulpverlening erg dynamisch en is er op dagelijkse basis contact met een veelheid aan partijen. Hoezeer wij het doel en de uitgangspunten achter de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) ook onderschrijven, sinds het van toepassing worden van de AVG is ons belangrijke werk als schuldhulpverleners ernstig bemoeilijkt. De bewerkelijkheid van ons werk is enorm toegenomen hetgeen zich voor onze cliënten vertaalt in langere doorlooptijden van de schuldhulpverlening, daar waar snelheid juist geboden is.

Dagelijks krijgen we talrijke brieven van met name banken en verzekeraars maar ook van deurwaarders en andere instanties waarin om een door de cliënt ondertekende machtiging wordt gevraagd, alvorens men informatie wil verstrekken. Instanties gebruiken hierbij een veelheid aan eigen machtigingsformulieren. Bovendien belanden wij als overheidsschuldhulpverlener in de spagaat dat we cliënten niet om toestemming mogen vragen voor gegevensuitwisselingen. Zoals verwoord in de AVG¹ en ook is aangegeven door de Autoriteit Persoonsgegevens² is een voorwaarde voor een geldige toestemming dat deze 'vrijelijk' is gegeven. Cliënten die zich tot onze organisatie wenden, willen hulp bij het oplossen van hun schulden. Daarmee bevinden zij zich in een afhankelijkheidspositie ten opzichte van onze organisatie, zodat zij niet in vrijheid toestemming kunnen geven. Aan de eis van genoemde instanties kunnen wij dus feitelijk niet voldoen.

We zijn vanaf begin 2018 met diverse partijen in gesprek, mede ook via de NVVK, om een oplossing voor deze situatie te vinden. Tot nu toe is dat slechts met een enkele instantie gelukt. Veel partijen blijven vasthouden aan de eis dat eerst een machtiging of kopie van een volledige overeenkomst moet worden toegestuurd, alvorens informatie wordt verstrekt. Naar onze mening zou de uitvoering van de publieke taak van schuldhulpverlening c.q. een wettelijke verplichting de grondslag voor de gegevensuitwisselingen moeten zijn en dus niet een machtiging/toestemming van de cliënt. Zoals hiervoor aangegeven kan toestemming in een afhankelijkheidsrelatie slechts zelden vrij worden gegeven. Dat geldt ons inziens in zekere mate ook voor in een overeenkomst opgenomen bepalingen rond gegevensuitwisseling. Toestemming als grondslag heeft daarnaast als nadeel dat deze kan worden ingetrokken. Los van de administratieve lasten van het bijhouden van dergelijke toestemmingen en intrekkingen per cliënt, zou het resultaat van een intrekking zijn dat wij sec om die reden moeten stoppen met de schuldhulpverlening. Dat is uiteraard niet wenselijk (tenzij de intrekking een uiting is van de cliënt dat hij/zij de schuldhulpverlening zelf ook wil beëindigen).

Kortom: de nood is hoog en we zijn zeer blij met het feit dat deze situatie in het ontwerpbesluit wordt onderkent en dat daar een oplossing voor wordt aangedragen.

Informatie over periodieke betalingsverplichtingen

Voor een groot deel van onze cliënten voeren wij budgetbeheer uit (al dan niet in combinatie met een schuldregeling). Om de financiële situatie van de cliënt snel te kunnen stabiliseren, zeker in crisis-situaties, is snelle en juiste informatie essentieel. Het gaat daarbij dus niet alleen om informatie over achterstanden maar zeker ook informatie over *periodieke betalingsverplichtingen*. Bijvoorbeeld de hoogte van de huur, zorgpremies en maandelijkse voorschotbedragen voor water en energie. Deze informatie is ook voor het kunnen opstellen van een plan van aanpak en het berekenen van de afloscapaciteit noodzakelijk. Verderop komen we bij onze reactie op een aantal artikelen hierop terug.

¹ Artikel 6 en 7 en overwegingen 32, 42 en 43 van de AVG.

² Verwerking van persoonsgegevens in het sociaal domein: De rol van toestemming, *Onderzoeksrapport op basis van inlichtingen van 41 gemeenten*, Den Haag: Autoriteit Persoonsgegevens (april 2016).

In het navolgende geven we graag enkele suggesties ten aanzien van het ontwerpbesluit.

Advies Raad van State

Alvorens op de inhoud van de artikelen in te gaan, vragen wij aandacht voor het volgende. De Raad van State gaat in zijn advies op de voorgestelde wijziging van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (No. W12.19.0181/III) bij punt 3 in op de grenzen, de strekking en het uitgangspunt van een ministeriële regeling. Mocht de Raad van State eenzelfde mening zijn toegedaan ten aanzien van het onderhavige ontwerpbesluit, dan is het voor de praktijk van schuldhulpverlenend Nederland van het grootste belang dat de in het besluit voorgestelde bepalingen zo mogelijk alsnog worden meegenomen bij de aanpassing van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening. Het zou een gemiste kans zijn als het doel om goede ontsluiting van persoonsgegevens conform de privacywetgeving mogelijk te maken en daarmee een versnelling van het proces van schuldhulpverlening te realiseren, hierdoor niet kan worden behaald.

Algemeen

Artikelen 13, 14 en 15 zien op persoonsgegevens die nodig zijn voor het vaststellen van het plan van aanpak. Echter ook voor de uitvoering van het plan van aanpak zijn deze gegevens noodzakelijk. Graag zouden we zien dat de reikwijdte van genoemde artikelen wordt verbreed naar eveneens de *uitvoering* van schuldhulpverlening. De gegevens die van belang zijn bij toegang zijn ook voor de uitvoering relevant. Immers ook tijdens een schuldhulpverleningstraject kunnen wijzigingen optreden in het inkomen en vermogen en de periodieke betalingsverplichtingen van cliënten en kunnen fraudevorderingen ontstaan of bekend worden (zie ook onze suggestie voor pagina 19 van de toelichting).

Artikel 8 geeft weliswaar aan dat gegevens minstens één keer per jaar kunnen worden geüpdatet, maar dat zou alleen van toepassing zijn op gegevens die reeds zijn verstrekt en niet op later bekend geworden informatie. Overigens is ons in dit kader niet geheel duidelijk hoe 'minstens', met name in combinatie met het woord 'kan' eerder in deze zin, moet worden geïnterpreteerd. Onze ervaring leert dat dit in veel gevallen vaker dan één keer per jaar zal zijn en het zou jammer zijn als daarover in de praktijk telkens discussie ontstaat. Graag zouden we dit verduidelijkt zien.

Artikel 14

Bij dit artikel zouden we graag een sub j. toegevoegd zien (vergelijkbaar met sub j. van artikel 15), waarin ook private instanties worden benoemd. We denken hierbij in het bijzonder aan banken, verzekeraars, pensioenfondsen e.d. Ook deze partijen verstrekken inkomsten aan cliënten of hebben informatie over vermogen van onze cliënten. Juist bij deze partijen verloopt de gegevensuitwisseling tot op heden vaak zeer stroef. Men geeft aan geen wettelijke grondslag te hebben voor het verstrekken van informatie. Dit resulteert er in dat ieder instantie werkt met eigen machtigingsformulieren, hetgeen zeer vertragend en bewerkelijk is en onderhand onwerkbaar is geworden voor schuldhulpverleners. We verwijzen hierbij ook naar hetgeen hierover in de inleiding van deze reactie is opgemerkt.

Artikel 15

Bij dit artikel is het van groot belang dat de vermelde partijen niet alleen verplicht worden om vorderingen en schulden (achterstanden) op te geven, maar dat hier ook expliciet benoemd wordt dat informatie dient te worden verstrekt over de hoogte van *alle lopende betalingsverplichtingen*. Het gaat hierbij om alle instanties waarmee cliënten een vaste relatie hebben, zoals verhuurders / hypotheekverstrekkers, leveranciers van energie en water, (zorg)verzekeraars, maar bijvoorbeeld ook aanbieders van tv-/ internet-/ telefoon- of andere abonnementen. Om de vermogenspositie van cliënten in kaart te kunnen brengen en met name de afloscapaciteit, is het uiteraard essentieel te weten welke maandelijkse betalingsverplichtingen (de vaste lasten) cliënten hebben. Ook in de toelichting wordt op verschillende plekken alleen over informatie over de inkomens- en vermogensgegevens gesproken en blijkt onvoldoende dat het hier ook de periodieke betalingsverplichtingen zou betreffen.

Artikel 17

Het is ons onvoldoende duidelijk wat de in dit artikel genoemde verplichting om deurwaarders en kredietverstrekkers te informeren, feitelijk inhoudt. Niet alle schuldhulpverleners zijn aangesloten bij Vish of bij BKR. Dit artikel lijkt nu een verplichting tot aansluiting te behelzen, hetgeen naar onze mening niet voor alle schuldhulpverleners mogelijk en ook (nog) niet wenselijk is.

Voor zover het artikel niet als aansluitverplichting bedoeld is, is het niet voldoende duidelijk wanneer, welke deurwaarder geïnformeerd moet worden. Er zijn natuurlijk talloze deurwaarders in Nederland en het is uiteraard niet mogelijk al deze partijen over iedere cliënt te informeren.

Ook is niet duidelijk of bedoeld wordt dat iedere cliënt die zich aanmeldt bij schuldhulpverlening nu BKR-geregistreerd moet worden. Momenteel bestaat die verplichting alleen wanneer een schuldregelings-overeenkomst wordt gesloten. Dat is zeker niet in alle schuldhulpverleningstrajecten het geval. Zo wordt bijvoorbeeld een deel van de cliënten geholpen met budgetbeheer, al dan niet in combinatie met (100%)-betalingsregelingen.

Nota van toelichting

Algemeen

Op diverse plekken wordt gesproken over het 'delen' van (persoons)gegevens. Naar onze mening zou het een verduidelijking zijn als expliciet wordt gemaakt dat het ook gaat om het *opvragen* van persoonsgegevens.

Pagina 8

In de eerste alinea wordt aangegeven dat het niet nodig is om iemands ziektebeeld te kennen. Wij ondersteunen dit als uitgangspunt. In specifieke gevallen kan het echter nodig zijn de schuldhulpverlening inhoudelijk af te stemmen op de situatie van de cliënt en hieromtrent overleg met een hulpverlener te voeren (wat is voor deze cliënt haalbaar en wat niet, inschatting doenvermogen). We verwijzen hierbij naar artikel 8a van het wijzigingsvoorstel voor de Wgs en de toelichting daarop, waarbij is geregeld dat in sommige gevallen gegevens over de gezondheid en strafrechtelijke gegevens verwerkt mogen worden.

Pagina 9

In de één na laatste alinea wordt gesproken over verhuurders en specifiek alleen woningcorporaties. Ons is niet duidelijk waarom particuliere verhuurders geen signalen in het kader van vroegsignalering zouden mogen afgeven.

Pagina 14

Bij het punt over Recidive en Fraude wordt aangegeven dat "als een schuld via de wettelijke schuldsanering wordt gesaneerd, die schuld bij BKR een codering krijgt, die vijf jaar na beëindiging zichtbaar blijft." Dit is feitelijk niet juist. Een (overigens lastig uit te leggen) groot verschil tussen het minnelijke en wettelijke traject is juist, dat men in het minnelijke schuldsaneringstraject wél een BKR-registratie krijgt, en door het wettelijke Wsnp-traject an sich juist níet. Hoogstens staat dan nog de BKR-notering van het voorafgaande minnelijke traject geregistreerd, maar een Wsnp-traject wordt als zodanig niet bij BKR geregistreerd.

Pagina 16

Van belang is dat de in artikel 13 genoemde gegevens niet alleen nodig zijn voor het kunnen nemen van een besluit tot het verlenen van schuldhulp. Met name de in het tweede lid genoemde informatie kan ook tijdens de *uitvoering* van het schuldhulpverleningstraject van belang zijn. Enerzijds omdat het besluit tot toelating in de praktijk nog wel eens wordt genomen voordat de gehele schuldsituatie in kaart is gebracht. Dit is bij crisissituaties vrijwel altijd het geval. Anderzijds kan het ook na het besluit tot toelating van belang zijn om informatie te ontvangen over of een vordering dient te worden aangemerkt als fraudeschuld, daar de keuze van de in te zetten dienstverlening daar vanaf hangt. Verder kan ook tijdens een schuldhulpverleningstraject een dergelijke vordering ontstaan of bekend worden.

We zouden daarom graag gewijzigd zien dat de in het tweede lid genoemde gegevens ook gebruikt kunnen worden tijdens de fase van het uitvoeren van de schuldhulpverlening.

In de eerste alinea staat een onduidelijke zin "..., heeft schuldhulpverlening niet altijd geen zin".

Tot slot

Onder verwijzing naar de gezamenlijke reactie op deze internetconsultatie van de NVVK, Landelijke Cliëntenraad, Sociaal Werk Nederland, VNG en Divosa vragen wij aandacht voor de daarin genoemde onderdelen van de verplichting om op ieder signaal af te gaan. Ons inziens moet voorkomen worden dat deze verplichting in de praktijk zo omvangrijk en daarmee (financieel) onhaalbaar wordt, dat gemeenten/ schuldhulpverlenende instanties zich genoodzaakt voelen om deze verplichting louter administratief in te vullen, waardoor het beoogde effect van vroegsignalering niet wordt bereikt. Naast de praktische en financiële (on)haalbaarheid daarvan, zien we ook het risico op discussies met cliënten of zelfs aansprakelijkheidsstellingen van schuldhulpverlenende instanties, wanneer niet op een bepaald signaal is geacteerd en vervolgens blijkt dat er sprake is van een uit de hand gelopen schuldensituatie.